

Examen VWO 2021

tijdvak 3
woensdag 7 juli
9.00 - 12.00 uur

Griekse taal en cultuur

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 25 vragen en een vertaalopdracht.
Voor dit examen zijn maximaal 76 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (tekstelementen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld één tekstelement wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één tekstelement, dan wordt alleen het eerste tekstelement in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1

- 1p 1 Regel 471 Τὰ δ' ὄργι'
Beschrijf het verband dat volgens Aristoteles bestaat tussen de verering van Dionysus en het ontstaan van de Griekse tragedie. Baseer je antwoord op de achtergronden bij de teksten die je voor dit examen gelezen hebt. Gebruik bij voorkeur niet meer dan 25 woorden.
- 1p 2 Regel 472 ἀβακχεύτοισιν
Citeer uit het vervolg (t/m regel 475 θέλω) het Griekse tekstelement dat een inhoudelijke tegenstelling vormt met ἀβακχεύτοισιν.
- 1p 3 Regel 472 Ἄρρητ' t/m βροτῶν
Deze uitspraak dient in dit verband opgevat te worden als een van de twee premissen van een syllogisme. Dit syllogisme wordt in de tekst niet volledig uitgedrukt.
Noteer in eigen woorden het volledige syllogisme.
- 1p 4 Regel 474 ἔστι δ' ἄξι' εἰδέναι
Deze woorden worden door Pentheus opgevat als
A eerbiedig.
B provocerend.
C verklarend.
D verontschuldigend.
- 1p 5 Regel 478 Ὅποῖος ἦθελ'
Noteer uit de *Bacchae* een voorbeeld van de eigenschap waarnaar met deze woorden wordt verwezen.
- 1p 6 Regel 481-490 Ἦλθεσ t/m θεόν
In *Ab Urbe Condita* van de Romeinse schrijver Livius wordt verteld over de Bacchanalia in Rome:
Vanaf het moment dat de rituelen gemeenschappelijk waren, mannen zich onder de vrouwen hadden gemengd en de vrijheid die de nacht bood, erbij was gekomen, was daar geen misdaad, geen schanddaad achterwege gebleven.
In de regels 481-490 (Ἦλθεσ t/m θεόν) wordt een vergelijkbare verdachtmaking gesuggereerd.
Noteer het nummer van de regel waarin dit gebeurt.
- 2p 7 Regel 485-495 Τὰ t/m χεροῖν
Op een bepaald punt in deze regels neemt Dionysus de leiding in het gesprek over van Pentheus.
a Noteer het nummer van de regel waarin Dionysus de leiding in het gesprek overneemt.
b Beschrijf in eigen woorden de manier waarop hij dit doet.

Regel 496 Αὐτός μ' ἀφαιροῦ

In verband met de opvoeringspraktijk waren geschreven regieaanwijzingen niet nodig voor de oorspronkelijke opvoering van een tragedie.

- 2p 8 a Noteer het kenmerk van de opvoeringspraktijk waardoor dit het geval was. Baseer je antwoord op de achtergronden bij de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.
- b Noteer een regieaanwijzing die past bij de woorden Αὐτός μ' ἀφαιροῦ in regel 496.

Regel 497 Εἶρκταῖσί ἔνδον

- 1p 9 Citeer uit de regels 509-514 (Χώρει t/m κεκτήσομαι) het Griekse tekstelement waarmee Pentheus Εἶρκταῖσί ἔνδον preciseert.

Regel 504 Αὐδῶ t/m σώφροσιν

Deze regel wordt door G. Koolschijn als volgt vertaald:

Ik zeg u rustig: bind mij niet, beheers u.

In de vertaling is de grammaticale structuur van het Grieks niet volledig overgenomen.

- 2p 10 a Leg dit uit met betrekking tot δεῖν. Ga in je antwoord in op zowel het Grieks als de vertaling.
- b Verdedig de stelling dat met de weergave 'beheers u' in de vertaling Dionysus' belediging aan het adres van Pentheus verloren is gegaan.

Regel 511 τάσδε

- 1p 11 Noteer de naam van het deel van het theater waar deze personen zich bevonden. Baseer je antwoord op de achtergronden bij de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.

Afbeelding 1

Deze afbeelding is een illustratie bij de voorgeschiedenis van het verhaal van de *Bacchae*.

- 2p 12 a Noteer de naam van de staande persoon en de gemeenschappelijke benaming van de personen om hem heen. Baseer je antwoord op de achtergronden bij de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.
- b Beschrijf het verband tussen deze afbeelding en de inhoud van regel 507 van tekst 1 (Πενθεύς t/m Ἐχίονος).

Tekst 2

Tekst 2 is een gedeelte van een vaak voorkomend tekstonderdeel van een tragedie.

- 2p 13 a Noteer de naam van dit tekstonderdeel. Baseer je antwoord op de achtergronden bij de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.
- b Tot wie zijn de woorden van deze tekst gericht? Laat buiten beschouwing dat de woorden ook tot de toeschouwers in het theater gericht zijn. Baseer je antwoord op het voorafgaande (niet in dit examen afgedrukt).

Regel 1065 κατήγευ t/m πέδον

- 1p 14 Citeer uit het vervolg (t/m regel 1074 ἐφήμενον) het Griekse tekstelement dat hiermee inhoudelijk overeenkomt.

Regel 1066-1069 κυκλοῦτο t/m γῆν

In deze regels gebruikt de spreker twee beelden in het stilistisch middel vergelijking.

- 2p 15 Noteer in eigen woorden de twee beelden en het tertium comparationis.

Regel 1070-1075 Πενθέα t/m μαινάδας

Deze regels worden door W. Courteaux en B. Claes als volgt vertaald:

Hij zette Pentheus op de tak en vervolgens

liet hij de den weer overeind komen zonder hem los te laten,

heel voorzichtig om de man op zijn tak niet weg te slingeren.

Hoog in de lucht rees nu de den met mijn meester in de top;

zelf kon hij de vrouwen amper zien, maar des te beter zagen zij hem.

- 2p 16 a Citeer het Griekse tekstelement dat in de vertaling is weergegeven met 'zonder hem los te laten'.

In de vertaling is het stilistisch middel metafoor uit de regels 1073-1075 (ὄρθῃ t/m μαινάδας) niet overgenomen.

- b Citeer uit deze regels het Griekse woord dat metaforisch gebruikt is.

Regel 1075-1083 Ὠφθη t/m πυρός

In het Bijbelboek *Handelingen* wordt beschreven dat een zekere Saul actief was als vervolger van aanhangers van Jezus. Toen hij eens onderweg was naar Damascus om daar aanhangers van Jezus te arresteren, gebeurde het volgende:

Toen hij op zijn tocht Damascus naderde, omstraalde hem plotseling een licht uit de hemel. Hij viel ter aarde en hoorde een stem die hem zei: "Saul, Saul, waarom vervolgt gij Mij?" Hij sprak: "Wie zijt gij, Heer?" Hij antwoordde: "Ik ben Jezus, die gij vervolgt. Maar sta op en ga de stad in; daar zal iemand u zeggen wat gij doen moet."

- 2p 17 Noteer in eigen woorden twee inhoudelijke overeenkomsten tussen het bovenstaande citaat en de regels 1075-1083 van de *Bacchae* (Ὠφθη t/m πυρός).

Regel 1084 Σίγησε en regel 1085 εἶχε

- 2p 18 Beschrijf de aspectswaarde van elk van deze beide persoonsvormen. Ga in je antwoord in op de context van elk van beide persoonsvormen.

Regel 1095-1100 Ὡς t/m ἦνυτον

In deze regels komt het narratologisch middel vertellerscommentaar voor.

- 1p 19 Citeer uit deze regels het desbetreffende Griekse tekstelement.

Regel 1101 προθυμίας en regel 1102 ἀπορία

- 1p 20 Van wie wordt de gemoedstoestand beschreven door deze woorden?
- A προθυμίας en ἀπορία beschrijven beide die van Pentheus.
 - B προθυμίας en ἀπορία beschrijven beide die van de Thebaanse vrouwen.
 - C προθυμίας beschrijft die van Pentheus en ἀπορία die van de Thebaanse vrouwen.
 - D προθυμίας beschrijft die van de Thebaanse vrouwen en ἀπορία die van Pentheus.

Regel 1105-1109 Ἐπεὶ t/m κρυφαίους

- 2p 21 a Leg uit dat in deze regels het narratologisch middel dramatische ironie wordt gebruikt.
- b Verdedig de stelling dat de vrees die Agaue in deze regels uit, bizar is, gezien een opmerking die ze in deze regels maakt.

Regel 1095-1110 Ὡς t/m χθονός

De vrouwen proberen achtereenvolgens op drie verschillende manieren Pentheus te pakken te krijgen. Alleen de derde manier is succesvol.

- 2p 22 Beschrijf in eigen woorden de drie verschillende manieren waarop ze Pentheus te pakken proberen te krijgen. Gebruik bij voorkeur niet meer dan 45 woorden.

Let op: de laatste vragen en opdracht van dit examen staan op de volgende pagina.

Algemeen

Tussen Pentheus in tekst 2 en Mnesilochus in de *Thesmophoriazusae* (in een tekstgedeelte dat niet in dit examen is afgedrukt) bestaat een overeenkomst wat betreft hun uitdossing en een overeenkomst wat betreft datgene wat ze willen gaan doen in die uitdossing.

- 3p 23 a Beschrijf deze twee overeenkomsten. Baseer je antwoord op de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.
- b Verdedig de stelling dat het ontdekt worden van Pentheus in tekst 2 een heel andere emotie bij het publiek oproept dan het ontdekt worden van Mnesilochus in de *Thesmophoriazusae* (in een tekstgedeelte dat niet in dit examen is afgedrukt). Ga in je antwoord in op het gevolg dat de ontdekking voor beide personen heeft. Baseer je antwoord op de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.

Tekst 2 en Tekst 3

Tekst 3 regel 666 **Werp je blik naar alle kanten**

- 1p 24 Citeer uit de regels 1084-1090 van tekst 2 (Σίγησε t/m ἦσσονες) het Griekse tekstelement dat eenzelfde situatie beschrijft als die waarnaar verwezen wordt met **Werp je blik naar alle kanten**.

Tekst 3 regel 672 **onrechtvaardige daden**

- 1p 25 Zijn de onrechtvaardige daden in tekst 3 van dezelfde aard als die waarnaar verwezen wordt in de regels 1106-1109 van tekst 2 (Φέρε t/m κρυφαίους)? Ga in je antwoord in op de aard van de onrechtvaardige daden in beide teksten.

Tekst 4

Bestudeer de inleiding en de aantekeningen bij tekst 4.

- 38p Vertaal de regels 238 t/m 257 in het Nederlands.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.